

**Türkmenistanyň Statistika
baradaky döwlet komitetiniň
2019-njy ýylyň 12-nji noýabryndaky
№ 123 buýrugy bilen tassyklanyldy**

**№ 1-ýylylyk “Ýylylyk energiýasy bilen üpjünçiligi barada hasabat” (ýyllyk)
döwlet statistik hasabatlylygyň formasyňy doldurmak boýunça
GOLLANMA**

I. Umumy düzgünler

№ 1-ýyllyk forma boýunça statistik hasabatyny energiýany ýerleşdiriş kärhanalary, ýylylyk elektrik merkezleri (ÝEM), döwlet elektrik stansiýalary (DES), birleşen ýylylyk kärhanalary, ýylylyk ulgamlaryň kärhanalary, elektrik-ýylylyk ulgamlaryň kärhanalary, ýaşaýyş jaý-ulanylyş trestleri (ÝJUT), häkimlikleriniň ýaşaýyş jaý-jemagat bölümleri (ÝJJB), senagat kärhanalaryň we edaralaryň ýaşaýyş jaý-jemagat kontoralary (ÝJJK) hem-de ilata we jemagat-durmuş guramalara ýylylyk energiýany hem-de gyzgyn suwy goýberýän hemme ministrlikleriň we pudaklaýyn edaralarynyň kärhanalary, edaralary, guramalary (býujete degişlilerini hem goşmak bilen) düzýärler we ýerleşýän ýeriniň statistika edarasyna we özünden ýokarky gurama ýanwaryň 25-ne çenli tabşyryrlar.

Diňe ýylylyk öndürýän, ýöne, ulanyjylary gös-göni ýylylyk bilen üpjün etmeýän kärhanalar, şeýle hem kärhanalaryň we edaralaryň önümçilik-tehniki zerurlyklary üçin ýylylyk energiýasyny we gyzgyn suwy goýberýän kärhanalar hasabat düzmeýärler.

Alyjylar ýylylyk-energiýasy bilen üpjün edýän kärhanalar bir pudakdan beýleki pudaga geçirilende hasabat şol kärhananyň başga pudaga geçirilmezinden ozalky döwri üçin we täze ulgamda hakyky işlän wagty üçin aýratynlykda düzülýär.

1 BÖLÜM.

**ÝYLYLYK ÜPJÜNÇILIK ÇEŞMELERINIŇ SANY, OLARYŇ ÝYLYLYK
KUWWATLYLYGY WE BUG GAZANLARYNYŇ SANY**

I-nji sütüniň 01-nji setirinde ýyl boýunça ulanylmaga berlen bug gazanlarynyň sany, şol sanda, kuwwatlylygy 3 gigakal/sagada çenli (02-nji setir), 3-den 20 gigakal/sagada çenli (03-nji setir) we 20-den 100-e çenli bolan ýylydyş desgalary görkezilýär (04-nji setir). 01-nji setirdäki maglumatlar 02-04-nji setirleriň jemine deň gelmelidir, ýa-da kuwwaty 100 we ondan hem köp gigakal/sagat bolan ýylydyş desgalaryň hasabyna köp hem bolup biler.

05-nji setirde ýylyň dowamynda ýok edilen ýylydyş desgalaryň, ýagny bellenilen tertipde, hasabat kärhananyň (guramanyň) balansynda aýrylan bug gazanlaryň sany görkezilýär, şol sanda kuwwatlylygy 3 gigakal/sagatda çenli (06-njy setir), 3-den 20-ä çenli (07-nji setir) we 20-den 100-e çenli (08-nji setir) bolan ýylydyş desgalaryň sany görkezilýär.

05-nji setirdäki maglumatlar 06-08-nji setirleriň jemine deň gelmelidir, ýa-da kuwwatlylygy 100 gigakal/sagatdan köp bolan ýok edilen bug gazanlaryň hasabyna artyk bolup biler.

Başga kärhanalara geçirilen ýa-da başga kärhanalardan balansa kabul edilen ýylydyş desgalaryň täze girizilen ýa-da ýok edilen hökmünde görkezilmeyär, ýöne 09-12-nji setirler boýunça görnüşde beýan edilýär.

09-njy setir boýunça, hasabat ýylynyň ahyryna kärhanalaryň (guramalaryň) balansynda duran ÝEM-iň etrap, mähelle, topar we şahsy ýylydyş desgalaryň sany görkezilýär. 09-njy setirdäki maglumatlar 10-12-nji setirleriň jemine deň gelmelidir, ýa-da kuwwatlylygy 100 we ondan hem ýokary gigakal/sagat bolan ýylydyş desgalaryň hasabyna artyk hem bolup biler.

09-njy setirden şol sanda işleýänler suwuk ýangyçda (13-nji setirde), gaz halyndaky ýangyçda (14-nji setirde) işleýän ýylydyş desgalar görkezilýär.

15-nji setir boýunça hasabat ýylynyň ahyryna ýyladyjy bug gazan enjamlarynyň jemi kuwwatlylygy görkezilýär, bu bolsa onda oturdylan ähli ýylydyş desgalaryň nominal pasport kuwwatlylygynyň jemi boýunça kesgitlenilýär we gigakal/sagatda görkezilýär, şol sanda ýylylyk kuwwatlylygy 3 gigakal/sagada çenli (16-njy setir), 3-den 20-ä çenli (17-nji setir) we 20-den 100-e çenli (18-nji setir) bolan ýylydyş desgalaryň ýylylyk kuwwaty görkezilýär. 15-nji setirdäki maglumatlar 16-18-nji setiriň jemine deň gelmelidir, ýa-da ol kuwwatlylygy 100 gigakal/sagat we ondan hem köp bolan ýylydyş desgalaryň hasabyna artyk hem bolup biler.

Eger-de haýsy-da bolsa bir bug gazanyň pasport kuwwatlygy ýa-da bug-öndürijiligi belli däl bolsa, onda bu bug-öndürijiliginiň hasaplanylşy sagatda suwy iň köp sarp edişine göre, ýa-da, kadadan çykma hökmünde, sagatda ýangyjy sarp edişine göre kesgitlenilýär.

19-njy setirde hasabat ýylynyň ahyryna işde, ätiýaçlykda, bejerişde, bejerişe garaşýan döwründe bolanlygy ýa-da gaýry sebäplere göre işsiz duranlygy garamazdan kärhanalaryň (guramalaryň) balansynda hasaplanýan we bar bolan bug gazan desgalarynda oturdylan bug gazanlarynyň umumy sany görkezilýär.

2 BÖLÜM. ÝYLYLYK ULGAMLARYNYŇ UZYNLYGY

20-nji setirde hasabat ýylyň ahyryna kärhanalaryň (guramalaryň) balansynda duran magistral we bug ulgamlarynyň iki turba laýyk hasap edilendäki uzynlygy görkezilýär. Ýylylyk ulgamlarynyň uzynlygy içinde 2 turba geçiriji ýerleşdirilen (ugry bir we tersine) kanalyň uzynlygy boýunça kesgitlenilýär. Muňa mähelle içindäki ulgamlar goşulmaýar.

3 BÖLÜM. ÝYLYLYK ENERGIÝASYNYŇ ÖNDÜRILIŞI WE GOÝBERILIŞI

Öndürilýän ýylylyk energiýasynyň mukdary 21-nji setirde görkezilýär, şol sanda kuwwaty 3 gigakal/sagada çenli (22-nji setirde), 3-den 20-ä çenli (23-nji setirde) we 20-den 100-e çenli (24-nji setir) we ondan hem köp bolan ýylydyş desgalaryň sany görkezilýär we goýberilen buguň we gyzgyn suwuň mukdary hem-de ýylylyk saklaýjylygy hasaplaýyş gurallary boýunça kesgitlenilýär.

21-nji setiriň maglumatlary 22-24-nji setirleriň jemine deň bolmalydyr ýa-da kuwwaty 100 we ondan hem köp gigakal/sagat bolan ýylydyş desgalaryň hasabyna köp hem bolup biler.

Öndürilen ýa-da harç edilen ýylylyk energiýasyny zygiderli kesgitlemek üçin ölçeg gurallary bolmadyk käbir kärhanalar we guramalar üçin, kadadan daşary ýagdaý hökmünde ýangyjyň harç edilişi we ýylydyş desgalaryň ortaça peýdaly hereket koeffisiýenti (PHK) arkaly şol görkezijileriň hasaplaşygyny kesgitlemäge rugsat berilýär. Ýylydyş desgalaryň ortaça peýdaly hereket koeffisiýenti (PHK) ýylylyk tehniki synaglar esasynda kesgitlenilýär.

Ýangyjyň degişli sarp edilişi boýunça ýylylyk energiýasynyň öndürilişini kesgitlemek üçin aşakdaky tablisadan peýdalanylýar.

Ýylydyş desganyň PHK-sy, brutto - %-de	1 gigakaloriýa üçin harç edilen şertli ýangyç - kilogramlarda	Ýylydyş desganyň PHK-sy, brutto - %-de	1 gigakaloriýa üçin harç edilen şertli ýangyç - kilogramlarda
60,0	238,10	80,0	178,57
62,0	230,41	82,0	174,22
64,0	223,21	84,0	170,07
66,0	216,45	86,0	166,11
68,0	210,08	88,0	162,34
70,0	204,08	90,0	158,73
72,0	198,41	92,0	155,28
74,0	193,05	94,0	151,96
76,0	187,97	95,0	150,38
78,0	183,15		

Ýylyň dowamynda ýylydyş desgalaryň sarp edýän ýangyjy hakyndaky maglumatlary göz önünde tutmak bilen we ýyladyş desgalaryň PHK-syny kesgitlemek bilen ýylylyk energiýasynyň öndürilişini hasaplaşyk esasynda kesgitläp bolar. Mysal üçin, eger-de ilata we jemagat-durmuş zerurlyklaryna ýylylyk energiýasyny goýberýän zawodyň ýyladyş desgalaryň hasabat ýylynda kaloriýa ekwiwalenti 0,814 bolan donesk kömrüniň 812 tonnasyny (bug gazanyň PHK brutto 72% bolanda) sarp edilen bolsa, onda sarp edilen şertli ýangyç 650 tonna, barabar bolar, çünki ýyladyş desgalaryň PHK-sy 72% bolanda ýokarda getirilen tablisa laýyklykda, bir gigakaloriýany öndürilmek üçin 198,41 kg şertli ýangyç harç edilýän bolsa, onda öndürilen ýylylyk energiýasynyň mukdary 3276 gigakaloriýa bolar.

$$\frac{(650 \times 1000)}{198,41}$$

Soňra öndürilen ýylylyk energiýasynyň möçberinden ýylydyş desgalaryň öz önümçilik zerurlyklary üçin sarp eden ýylylygy (bug nasoslary, bug forsunkalary, ýel goýbermeleri we ş.m.) aýrylýar.

Eger-de ýylylyk energiýasynyň hasaba alnyşy bug gazanlarynda amala aşyrylýan bolsa, onda öndürilen buguň gigakaloriýalardaky mukdarynyň täzedan hasaplamagy öndürilen buguň degişli ortaça basyşy we temperaturasy onuň ýylylygy saklaýyjylygynyň esasynda amala aşyrylýar. Mysal üçin: eger-de ýylydyş desganyň ortaça 4 atmosfera basyşynda doýgun bugy işläp çykarýan bolsa, onda şeýle basyşa her kilograma 653,9 kilokaloriýa ýylylygyň saklaýan bug degişlidir, şeýle ýagdaýda suwuň temperaturasy hasaba alynmalydyr. Mysal üçin, eger-de bugaryň suwuň temperaturasy 10°C bolsa, onda 1 kg bugdan alnan ýylylygyň mukdary her kilograma $653,9 - 10 = 643,9$ kilokaloriýa deň bolar.

Bug gazany ortaça 4 atmosfera basyşynda we bugaryň suwuň temperaturasy 10°C bolanda her aýda 1500 tonna bug işläp çykarýar diýip çäk edeliň. Şonda, işlenilip çykarylan ýylylygyň mukdary 965850000 kilokaloriýa ($1500 \times 1000 \times (653,9 - 10)$), ýa-da takmynan 966 gigakaloriýa barabar bolar.

Aýratyn halatlarda, bug gazanyň PHK-any kesgitlemek mümkin däl halatlarynda az kuwwatly gazanlar üçin (0,1 gigakal/sagatdan az bolan) 1 gigakaloriýa ýylylygy goýbermek üçin ortaça 222,2 kg deň bolan şertli ýangyç harç etmäge rugsat berilýär (ýagny şeýle bug gazanlarda 1 tonna şertli ýangyçdan 4,5 gigakaloriýa ýylylyk energiýasyny alyp bolýandygyny nazarda tutmaly).

MWt-da ölçelýän suw gyzydryjy gazanlaryň kuwwatyny gigakal/sagada geçirmek üçin $1MWt = 0,86$ gigakaloriýa/sagat gatnaşygyny peýdalanmak gerek.

25-nji setirde daşyndan alnan (satyn alnan) ýylylyk energiýasynyň mukdary görkezilýär, ol ýylylyk berijileriň hasaplamalary boýunça, ölçeýji gurallaryň görkezmeleri esasynda (ýa-da hasaplaşyk boýunça) tölemek üçin berilen hasaplamalar boýunça kesgitlenilýär.

26-njy setirde hasabat döwründe abonentleriň ähli toparlary boýunça hakyky sarp edilen ýylylygyň mukdary görkezilýär, ol ölçeýji gurallaryň görkezijileriniň esasynda kesgitlenilýär, şeýle gurallaryň bolmadyk ýagdaýynda bolsa bellenen tertipde tassyklan sarp ediş kadalary boýunça kesgitlenilýär.

26-njy setiriň maglumatlary 27-nji we 28-nji setirleriň maglumatlarynyň jemine deň bolmalydyr.

Goýberilen ýylylyk energiýasynyň umumy mukdaryna ýylydyş desgalaryň öz önümçilik zerurlyklaryna peýdalanan ýylylygy goşulmaýar.

29-njy setirde hasabat ýylynda ýylylyk energiýasynyň ýol berlen ähli ýitgileri görkezilýär.

Ýylylyk energiýasynyň ýitgileriniň umumy mukdary ulgama berlen ýylylygyň mukdary bilen (öndürilen ýylylygyň we ýylydyş desgalaryň öz önümçilik zerurlyklary üçin sarp eden ýylylygyny hasaba almazdan, daşynda alynan ýylylygy hem goşmak bilen) ähli alyjylaryň (abonentleriň) sarp eden ýylylygynyň arasyndaky tapawut hökmünde kesgitlenilýär.

30-njy setirde ýylyň dowamynda goýberilen ýylylyk energiýasyndan gelen girdejiler görkezilýär. Abonentlere goýberilen ähli ýylylyk energiýasy üçin ulanyjylaryň (sarp edijileriň) käbir toparlary üçin hereket edýän nyrhlar boýunça gelen pul serişdeleri girdejiniň umumy jemidir, ol abonentleriň hasabat ýylynda sarp eden ýylylyk energiýalary boýunça görkezen hasaplamalaryň esasynda kesgitlenilýär.

Öz abonentlerine eden goşmaça hyzmatlaryndan alan beýleki girdejileri aýratyn hasaba alynýar we bu görkezijä girizilmeýär.

Ilatdan alnan girdejiler girdejileriň umumy jeminden aýratynlykda (31-nji setir) görkezilýär. Ilat sarp eden ýylylyk energiýasy üçin gös-göni ýa-da ýaşayyş jaý-ulanyş trestleri (ÝJUT) üsti bilen tölenilýär.

32-nji setirde ýylyň dowamynda ýyladyş desgalaryň ulanmaga edilen çykdajylar görkezilýär. Ýyladyş desgalaryň ulanmaga edilen çykdajylary ýerleşdirilen ýylylyk energiýasynyň özüne düşýän doly gymmatyny öz içine alýan harajatlardan ybaratdyr.

Ýyladyş desgalaryň girdejileri we çykdajylary buhgalterçilik hasabynyň maglumatlary boýunça statistik hasabatynda görkezilýär.

33-nji setirde ýylyň ahyryna ýyladyş desgalaryň - ulanyş işinde işleýän ähli işgarleriň sany görkezilýär. Şu görkezijä aşakdaky maglumatlar girizilýär:

- önümçilik işlerinde işleýän işgärleriň ählisi;
- umumy ulanyşda we sehlerde işleýänler, şonuň ýaly-da administratiw-dolandyryş işgärleri goşmak bilen;
- kömekçi-goşmaça bölümleriniň işgärleri (abatlaýyş ussahanasynyň, ulagyň we ş.m. işgärleri).

Durmuş statistikasý müdirliги